

Przed studentami z niepełnosprawnościami należy stawiać takie same wymagania, jak przed innymi studentami.

Niepełnosprawność ruchowa

- Rozmawiając ze studentem poruszającym się na wózku należy - w miarę możliwości - przyjąć pozycję siedzącą, a jeżeli nie jest to możliwe stanąć w odległości umożliwiającej kontakt wzrokowy.
- Jednym ze sposobów sporządzania notatek przez osoby z niepełnosprawnością fizyczną, zwłaszcza rąk jest nagrywanie zajęć, które student powinien wykorzystywać tylko do osobistego użytku. Rejestracja może się odbywać przez nagrywanie dźwięku (dyktafon) lub obrazu i dźwięku (kamera).

Niepełnosprawność słuchowa (osoby niesłyszące i niedosłyszące)

- Należy mówić wyraźnie z normalnym lub minimalnie zwiększonym natężeniem głosu (nie krzyczeć!) oraz w normalnym lub minimalnie zwolnionym tempie.
- Przed rozpoczęciem każdej wypowiedzi wskazanym jest upewnić się, czy osoby niesłyszące na nas patrzą. Jeśli nie - zwracamy na siebie ich uwagę lekko dotykając ręki osoby niesłyszącej, machając dłonią w jej kierunku (nie jest to rozumiane, jako lekceważenie) lub „mrugając” oświetleniem sali. Takie działania należy podejmować w przypadku, gdy w spotkaniu, w zajęciach nie uczestniczy tłumacz języka migowego.
- Należy pamiętać o tym, aby twarz wykładowcy (rozmówcy) była dobrze oświetlona, co ułatwi osobom niesłyszącym odczytywanie mowy z ust i obserwację mimiki twarzy.
- Nie należy stawać pod słońce, w oknie, a w pomieszczeniach należy ustawić się przodem do okna lub światła sztucznego.
- Wzrok należy kierować na twarz jak najbliższej osoby niesłyszącej, aby nawiązać kontakt emocjonalny.
- Jeśli w zajęciach bierze udział tłumacz języka migowego, warto pamiętać o tym, aby nie zwracać się do tłumacza, lecz do wszystkich słuchaczy, w tym osób niesłyszących. (prowadzący zajęcia swoją postawą podkreśla, że rozmawia ze studentami, a nie z tłumaczem).
- W czasie zajęć wskazane jest:

- używanie, jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy,
 - wyjaśnianie pojęć nieznanych i abstrakcyjnych,
 - pomoc w dokonywaniu interpretacji treści,
 - pomoc w dokonywaniu selekcji materiału.
- Wskazane jest:
 - stopniowanie trudności i wydłużanie czasu pracy studenta
 - wskazanie informacji istotnych z punktu widzenia zrozumienia i opanowania materiału,
 - sprawdzanie wiadomości częściej i z mniejszych partii materiału
 - powtarzanie kluczowych informacji z przeprowadzonych zajęć,

Konieczne jest aktywizowanie studenta do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań.

Niewidomi i słabowidzący

- Studenci niewidomi i słabowidzący powinni otrzymać takie same informacje, jak studenci widzący.
- Prowadzący zajęcia powinien głośno czytać to samo, co zapisuje na tablicy.
- Jeżeli jest to możliwe, warto dostarczyć materiały w postaci plików elektronicznych.
- Prezentacji rysunków, wykresów, diagramów powinien towarzyszyć ich słowny opis.
- W przypadku przedstawiania eksponatów, makiet, modeli student powinien mieć możliwość zapoznania się z obiektem za pomocą dotyku (jeśli jest to możliwe) lub obejrzeć go z bliska (student słabowidzący).
- Koniecznym jest, by zadając pytanie precyzował słownie, do kogo je kieruje, ponieważ osoba niewidoma nie zareaguje ani na spojrzenie, ani na wskazanie palcem.
- Informacje o wymaganej literaturze należy podawać ze znacznym wyprzedzeniem, ponieważ dla osób niewidomych dotarcie do niej jest bardziej skomplikowane i czasochłonne niż dla osób widzących.
- Sprawdzanie wiedzy powinno przebiegać w sposób możliwie zbliżony do tego, jaki jest stosowany wobec studentów widzących.

- Dla osób słabowidzących należy przygotować testy używając dużej czcionki, a dla niewidomych – testy w formie elektronicznej (które mogą być wypełnione za pomocą komputera) lub w brajlu.
- Możliwa jest także zmiana formy pisemnej egzaminu na formę ustną z zachowaniem równoważnego sprawdzenia poziomu wiedzy.

Trudności w mowie

- Osobom mającym trudności z wymową należy poświęcić więcej czasu i uwagi, utrzymując z nimi kontakt wzrokowy.
- Należy zachęcać studenta z problemami w mowie do dalszego formułowania wypowiedzi – bez poprawiania go, przerywania wypowiedzi i wyręczania go.
- Pomagać należy tylko w razie koniecznej potrzeby, na przykład, podpowiadając trudne słowo, ale nie więcej niż jedno, starając się robić to jak najrzadziej.
- W razie niezrozumienia tego, co student powiedział, nie należy powstrzymywać się przed poproszeniem o powtórzenie niezrozumiałego fragmentu wypowiedzi.

Choroby psychiczne

Informacja o chorobie studenta powinna być przekazana nauczycielowi, ponieważ niektóre jego zachowania, związane z objawami choroby lub skutkami przyjmowania leków (trudności w koncentracji uwagi, senność, zaburzenia łaknienia, problemy z motywacją i podejmowaniem decyzji) mogą być uważane za przejaw złej woli lub lekceważenia wymagań.

- **Komunikacja:**

Jasny, konkretny komunikat.

Podmiotowe traktowanie rozmówcy.

Otwartość na indywidualne potrzeby.

Wsparcie - podczas trudnej sytuacji oraz po niej.

Zasada dyskrecji.

Osoby w kryzysie psychicznym mogą wymagać więcej czasu dla nawiązania kontaktu.

Upewniam się, że komunikat został prawidłowo odebrany.

Należy komunikować się powoli, wyraźnie i krótkimi zdaniami.

Eliminacja zbędnych bodźców słuchowych dla zwiększenia koncentracji.

Wspomaganie komunikacji obrazem: na tablicy interaktywnej, w prezentacji, kartami pracy.

Wspomaganie komunikacji pismem (w formie tradycyjnej, z wykorzystaniem klawiatury komputerowej lub telefonicznej).

- **Przestrzeganie norm**

Choroba nie zwalnia z przestrzegania norm. Tolerowanie niewłaściwych zachowań może być niebezpieczne.

Spokój - bez agresji, zbędnych komentarzy i sarkazmu.

Należy skupiać się na faktach, nie na emocjach.

Nie odwracamy się tyłem do osoby "pobudzonej", nie patrzymy z góry, nie pozwalamy na pozycje "dominujące". Starajmy się nie zostawać "sam na sam" w zamkniętym pomieszczeniu.

Dokumentacja zdarzeń.

W sytuacji zagrożenia należy wezwać odpowiednie służby.

- **Wskazane jest:**

Udostępnienie z wyprzedzeniem listy materiałów i materiałów.

Dodatkowe materiały (konspekty), dla osób opuszczających zajęcia (łatwo dostępne, np. bez osobistego spotkania).

Pokoje wyciszeń. Otoczenie uwzględniające specyficzne potrzeby (światło, kolory, hałas itp.).

Warunki rozmowy - hałas, gwar czy brak intymności mogą powodować utrudnienie w kontakcie (rozmowa na delikatne tematy).

Nadmierny tłok w pomieszczeniu może dekoncentrować.

Miejsce pod drzwiami i twarzą do okna zmniejszają poczucie bezpieczeństwa.

Miejsca źle oświetlone (lub oślepiające) utrudniają koncentrację i wywołują zmęczenie.

Zespół Aspergera

- **Komunikacja:**

Oparta na wzajemnym szacunku.

Należy wypowiadać się zrozumiale.

Formułować proste, krótkie i jak najbardziej bliskie prawdzie komunikaty.

Należy utrzymywać kontakt wzrokowy (nienachalny), kierować twarz i sylwetkę w stronę studenta/ki.

Cierpliwość w kontakcie.

Wspierać, ale nie wyręczać.

Nie używać języka infantylnego.

W przypadku treści merytorycznych warto dopytać studentów o to, czy przekaz był zrozumiały. Osoba ze spektrum raczej nie przyzna się sama, że potrzebuje dodatkowego wyjaśnienia.

Przydatne są slajdy z najważniejszymi informacjami, które pomogą w strukturyzacji wiedzy przekazywanej ustnie.

Co jakiś czas podsumowywać najważniejsze elementy konwersacji.

Nie zgadywać - pozwolić się wypowiedzieć studentowi/ce

Nie kończyć zdania za osoby z trudnościami mowy.

Prosić o wyjaśnienie w przypadku braku zrozumienia.

- **Mowa u osób z zespołem Aspergera**

Brak samokrytycyzmu.

Brak logicznego argumentowania własnych wypowiedzi.

Problemy z budowaniem tekstów.

Trudności z rozumieniem związków przyczynowo - skutkowych i złożonych struktur wypowiedzi.

Dosłowna interpretacja wypowiedzi.

Zaburzona prozodia (np. brak lub zły akcent, intonacja i iloczasy).

Pedantyczna mowa.

Używanie niezwykłych słów.

Wokalizacja myśli.

Problem z komunikacją pozawerbalną.

Ograniczone lub niewłaściwe stosowanie mimiki.

Ograniczony zakres gestów, nienaturalna postawa.

Sztywne spojrzenia - zbyt długie wpatrywanie się.

Ograniczone odczytywanie sygnałów niewerbalnych.

Spektrum autyzmu

- **Komunikacja:**

Należy zachować spokój w przypadku nerwowych sytuacji studenta/ki.

Nie należy powstrzymywać studentka/ki od wypowiedzi, warto je skanalizować i określić w czasie.

Należy być uważnym i otwartym na szczególne zainteresowania i ich wiedzę ekspercką w tym zakresie.

Treści przekazywane na zajęciach mogą nie zostać w pełni zrozumiane przez studenta z trudnościami poznawczymi - np. metafory, pojęcia abstrakcyjne.

Osoby te mają często trudności w zakresie odczytywania komunikatów niewerbalnych i niedosłownych, odczytywaniu intencji.

Komunikaty kierowane do osób z trudnościami poznawczymi, muszą być precyzyjne i konkretne.

Należy komunikować się powoli, wyraźnie i krótkimi zdaniami.

Należy upewnić się, że wypowiedzi są jasne, jeśli wypowiedź nie zostanie zrozumiana, należy ją powtórzyć używając w miarę możliwości innych słów.

Osoby z zaburzeniami spektrum autyzmu mogą mieć tendencje do zadawania dużej liczby pytań lub przedłużających się wypowiedzi, należy umożliwić im wypowiedź, warto jednak z góry ustalić maksymalny czas jej trwania.

- **Lektoraty z języków obcych:**

Można wykorzystać naturalną umiejętność naśladowania dźwięków (u wielu osób ze spektrum) - wymowa bliska oryginałowi (lektoraty).

Na lektoratach można wykorzystać echolalie natychmiastowe i odroczone (powtarzanie usłyszanych dźwięków zaraz po ich usłyszeniu lub z opóźnieniem).

Metody nauki wzrokowej: np. fiszki i zastępowanie słów (szczególnie użyteczne u osób z lepiej rozwiniętą pamięcią wzrokową).

Pomijanie stymulantów, stanowiącą słabą stronę studenta (np. intensywne bodźce dźwiękowe przy nadwrażliwości słuchowej).

Określenie najbardziej efektywnych metod (indywidualne) i wykorzystanie ich.

Przesunięcie akcentu z zadań mniej dostępnych na zadania bardziej dostępne podczas zajęć i zaliczeń.

Wsparcie edukacyjne:

Przesyłanie materiałów w formie elektronicznej.

Ustalony plan pracy - semestralny lub roczny.

Unikanie zmian, w przypadku ich wystąpienia wielokanałowe informowanie (należy się upewnić, że informacja dotarła).

Zrozumienie dla rozciągniętego w czasie procesu nauki.

Odpowiedni dobór miejsca podczas zajęć/egzaminów może być decydujący dla skupienia - należy w miarę możliwości uszanować wybór studentki.

Podczas zajęć prowadzonych metodą wykładową warto dokonywać podsumowania najistotniejszych informacji.

Korzystne jest przekazywanie zadania (podczas zajęć) w podziale na etapy i udostępnianie go w formie pisemnej.